

20.12.2024

Energiateollisuuden esityksiä Risto Murron kasvutyöryhmälle

Puhdas siirtymä tarjoaa Suomelle huikeat kasvunäkymät. Suomessa on jo nyt lähes ilmastoneutraali sähkö, joka on hinnaltaan kilpailukykyistä teollisuudelle myös verrattuna Yhdysvaltoihin ja Kiinaan. Puhdasta sähköä voidaan tuottaa lisää lähes rajatta.

Puhtaan sähkön hyödyntämiseen ja sen tuottamiseen liittyviä investointisuunnitelmia on valtava määrä ja toteutuessaan ne toisivat mittavat hyödyt kansantalouteen, siirtäisivät olemassa olevan vientiteollisuutemme kilpailukykyisenä ilmastoneutraaliin aikaan ja loisivat uutta vientiä sekä nykyisille että uusille toimialoille.

Tämä kaikki pohjautuu paitsi puhtaaseen energiaan ja infrastruktuuriin, myös siihen, että Suomessa on mittavat luonnonvarat, prosessiteollisuuden osaaminen ja merkittävä vientiklusteri. Suomella on kaikki edellytykset olla voittaja puhtaan siirtymän investointien osalta.

Viimeaikainen kehitys on kuitenkin osoittanut, että investoinnit eivät toteudu itsestään. Suunnitelmista investointipäätöksiksi on pitkä matka. Investoinnit täytyy voittaa tänne, yksi kerrallaan.

Energiateollisuus esittää, että puhtaan siirtymän teollinen kasvu otetaan kansalliseksi kasvu- ja hyvinvointitavoitteeksi. Tuotannolliset investoinnit kotimaahan tuovat investointeja, kasvua, työtä ja hyvinvointia Suomeen. Jotta tämä saavutetaan, pitää politiikalla luoda pitkäjänteisesti ja laajalla toimenpidevalikolla edellytyksiä investoinneille. Näillä on voitava erottautua kilpailijamaista tavalla, joka on kommunikoitavissa kansainvälisesti.

Esityksiä toimenpiteiksi

1. Johdonmukainen ja pitkäjänteinen sitoutuminen teollisuuden investointiympäristön parantamiseen ja siihen liittyvään viestintään

- Tarvitaan **yli vaalikausien ulottuva kansallinen sitoutuminen** puhtaaseen siirtymään ja ennen kaikkea Suomen investointi- ja toimintaedellytysten kehittämiseen.
- Ohjauksen tulee olla johdonmukaista. Poikkeamat johdonmukaisesta ohjauksesta sammuttavat nopeasti kiinnostuksen Suomeen investointikohteena.
- Suomen on näyttävä kansainvälisille sijoittajille siellä, missä puhtaan teknologian markkinoista keskustellaan ja missä sijoittajat liikkuvat. Organisoidaan **Suomen markkinointitoimet** puhtaan siirtymän investointikohteena.
- **Valtiojohdon viestintä** on tärkeää: Suomi on sitoutunut edistämään puhtaan teollisuuden kasvuedellytyksiä.

- **Investointinyrkki** on resursoitava ja fokusoitava voimakkaasti siihen, että teollista investointia suunnittelevat toimijat saavat vahvaa tukea ja ohjausta kansallisiin menettelyihimme investointien toteuttamiseksi. Sujuvalla prosessilla ja erinomaisella toimintaympäristöllä voimme kilpailla niidenkin maiden kanssa, jotka tarjoavat mittavia taloudellisia tukia. **Neuvontaa** on tarjottava aktiivisesti myös saatavilla olevista kannusteista.

2. Vahvistetaan Suomen vahvuuksia ja pidetään niistä kiinni

Suomen vahvuudet omassa nopeassa energiamurroksessamme ovat olleet erinomaiset investointiedellytykset puhtaan sähkön tuotantoon (tuulivoima, ydinvoima, aurinkovoima), vahvat ja kehittyneet sähkön kanta- ja jakeluverkot, hyvin toimivat sähkömarkkinat myös joustoille sekä hyvät hukkalämpöjen hyödyntämismahdollisuudet kaukolämpöverkkojen ansiosta. Lisäksi olemme viranomaistoiminnaltamme selkeä ja luotettava toimintaympäristö.

- Osa vahvuksistamme on tällä hetkellä uhanalaisia:
 - o **Sähköverkkojen kehittäminen** ei pysy energiamurroksen tahdissa. Verkkojen kehityshaasteet alkavat hidastaa puhdasta siirtymää ja Suomen talouskasvua. Keskeisenä syynä on verkkojen valvontamalliin tehdyt mittavat muutokset vuoden 2024 alusta alkaen. Niiden myötä verkkoyhtiöiden on mahdotonta tehdä ennakoivia investointeja, jotka olisivat välttämättömiä kasvun edellytysten luomiseksi. Sen sijaan yhtiöt joutuvat kertomaan investointeja suunnitteleville teollisuusasiakkaille, että sähköä on saatavilla vasta vuosien päästä. **Sähkömarkkinalakia ja valvontamallia koskevaa lakia on muutettava** siten, että siinä edellytetään Suomen puhtaan siirtymän kasvun mahdollistavia ennakoivia investointeja ja luodaan niille taloudelliset kannusteet. Energiaviraston on sitten valmisteltava menettelyt, joilla nämä toteutuvat. Verkon kehittämisen taloudelliset hyödyt ovat huomattavasti suuremmat kuin sen kustannukset.
 - o Maatuulivoiman kehitys on ollut Suomessa nopeaa ja markkinaehtoista. Maatuulivoiman lisäämisedellytykset ovat edelleen mittavat. Maatuulivoimalle kaavaillaan nyt merkittäviä heikennyksiä. Ensisijaista on, että kunnat saavat itse pitää tuulivoiman ja muunkin sähköntuotannon **kiinteistöverot**. Esitys siitä, että näitä otetaan valtionosuuksien tasauksiin, pitää torjua. Kuntien aktiivisuus on keskeisin investointiedellytys.
 - o Maatuulivoiman osalta myös sijoittamiseen liittyvät kysymykset ovat keskiössä. Suomessa on erittäin edistysellinen toimintatapa, jossa haitat mallinnetaan ja voimalat sijoitetaan sen perusteella. Kunnilla on kaavoitukseen yksinoikeus. Jatkossakin on tärkeää, että kunnat voivat sijoittaa tuulivoimaa haluamallaan tavalla ja että mitään **etäisyysrajoja ei aseteta alueidenkäyttölakiin**, vaan etäisyydet päätetään jatkossakin tapauskohtaisesti haittojen perusteella.
 - o Osaaminen ja T&K-toiminta on säilytettävä kansainvälisesti kilpailukykyisellä tasolla. Suomen on huolehdittava **koulutuksen määrän ja laadun edellyttämistä resursseista** sekä ammatillisessa että korkeakoulutuksessa. Tarvitsemme runsaasti osaajia teollisuuteen ja energia-alalle. **Kansainvälisen työvoiman ja osaajien rekrytointia** on vahvistettava. Suomen on oltava kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella ja tehdä töitä.

- Monipuolinen energialähdejakauma on ollut keskeinen osa Suomen kilpailukykyä ja resilienssiä. Jatkossakin on huolehdittava siitä, että Suomen energiajärjestelmä, erityisesti sähköntuotannossa, on monipuolinen ja kaikkiin tuotantomuotoihin voi jatkossakin kehittää investointeja.
 - o **Merituulivoiman pelisäännöt** on saatettava valmiiksi ja käynnistettävä huutokaupat kohteista ripeästi.
 - o **Ydinvoimainvestoinnit** edellyttävät näillä näkymin riskinkantoa erityisesti investointiaikaisen rahoituksen valmistamiseksi.
 - o **Pienydinvoima ja pumppuvesivoima** voivat alkuvaiheessa tarvita investointitukia.
 - o **Vesivoiman toimintaedellytykset** tulee säilyttää vesilainsäädännön ja lupauudistusten yhteydessä.
 - o Suomen nykyinen **yhteistuotantosähkön kapasiteetti olisi tärkeä säilyttää**, kunnes muuta luotettavaa kapasiteettia saadaan markkinoille riittävästi. On varmistettava, että menettelyt tai kannusteet toisaalla eivät entisestään heikennä yhteistuotannon toimintaedellytyksiä ja arvioitava mahdollisuudet huolehtia kapasiteetin säilyttämisestä ainakin laitosten elinkaaren ajan.
 - o Energiateollisuus **ei kannata sähkön tuotantotukia.**
- Kaukolämpö on keskeinen tapa hyödyntää uusissa puhtaan talouden hankkeissa syntyviä sivutuotelämpöjä. Sen toimintaedellytykset riippuvat rakennussäädöksistä ja niissä käytettävistä energialuokituksista ja -kertoimista.
 - o Lämmitystapavalintojen ohjauksen osalta on huolehdittava, että kaukolämpöjärjestelmää tarkastellaan osana puhtaan siirtymän kokonaisuutta ja huolehditaan, että **rakentamissääntely huomioi kaukolämmön energiatehokkaana ja fossiilivapaana energiamuotona**, mitä se on kaikkialla Suomessa nyt rakennettavien rakennusten elinkaaren alkuvaiheilla.
- Myöskään sähkömarkkinoiden toiminnassa tai sähkön verotuksessa ei pidä tehdä lyhytjänteisiä muutoksia.

3. Toimintaedellytysten puolustaminen ja edistäminen EU:n päätöksenteossa

Puhtaan siirtymän investoinneista käydään kovaa kansainvälistä kilpailua, myös EU:n sisällä. EU-lainsäädäntöön pyritään vaikuttamaan kansallisten etujen nimissä erittäin aktiivisesti. Tämä näkyy mm. siinä, miten uusiutuvaa energiaa määritellään, miten ydinvoima nähdään osana puhdasta siirtymää tai millä säännöillä tuotettu vety katsotaan kestäväksi. Viime aikoina on EU:n kilpailukykyyn ja energian hintoihin vedoten myös virinnyt keskustelu puhtaan siirtymän tavoitteiden hidastamisesta tai lykkäämisestä.

- o Suomen on oltava erittäin aktiivinen ja määrätietoinen omassa EU-edunvalvonnassaan. Suomen on **vauhditettava puhtaan siirtymän EU-lainsäädäntöä** ja huolehdittava, että se **tunnistaa keskeisten puhtaiden energiamuotojen täysimittaisen hyväksyttävyyden.**

4. Luvituksen ja muiden hallinnollisten prosessien kiihdyttäminen

- Hallitus on esimerkillisesti edistänyt valvonta- ja lupaviraston toteuttamista ja ympäristöluvituksen prosessien nopeuttamista. Tämä työ on saatettava maaliin ja **jatkettava hallinnollisten prosessien selkeyttämistä ja nopeuttamista** myös sektorilainsäädäntöä uudistettaessa.
- Valtion on myös **resursoitava** kaikki puhtaan siirtymän investointeja käsittelevät **viranomaiset ja tuomioistuimet**, jotta hallinnollisten prosessien läpimenoajat saadaan puristettua mahdollisimman nopeiksi ja tehokkaiksi. Tämä koskee paitsi ympäristölupia, myös kaavoitusta, lunastuksia ja muita investointiedellytyksiin liittyviä prosesseja.
- **Sähköverkkojen hallinnollisia prosesseja on merkittävästi nopeutettava.** Kantaverkon investointihanke kestää 7–10 vuotta. Siitä yli puolet kuluu luvituksiin. Usein kyse on henkilöresurssien riittävydestä. Kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon investointitahtia on nopeutettava merkittävästi, jotta verkko voi pysyä mukana puhtaan kasvun investoinneissa.

5. Puhtaan siirtymän suurinvestointien ja uuden teknologian riskin jakaminen

- Monet puhtaan siirtymän investoinnit ovat mittaluokaltaan huomattavia ja kohdistuvat teknologioihin, joita ei ole aiemmin samassa mitassa toteutettu. Osassa myös kannattavuus voi olla epävarmaa ennen kuin puhtaiden tuotteiden markkinat kehittyvät. **Valtion on osallistuttava riskinkantoon** keskeisissä uuden teknologian investoinneissa. Valtion riskinkanto voi olla tarpeitten mukaan esimerkiksi pääomaan liittyvää korkotukea, lainaa, takausta tai tarkoin kohdennettua investointitukea.
- Uuden teknologian energiahankkeilla on ollut pitkään tukijärjestelmä, joka on vauhdittanut energiainvestointeja. Se on ollut tasoltaan maltillinen, mutta vaikutukseltaan merkittävä. Olisi tarpeen luoda vastaava **tukielementti uuden teknologian teollisille puhtaan siirtymän hankkeille.**

6. Vetytalouden infrastruktuurin rakentaminen

- Vetytalouden nousu luo tarpeen toimiville vetymarkkinoille. Vetymarkkinat eivät voi syntyä ilman infrastruktuuria. On **edistettävä kansallisen vetyverkon kehittämistä** ja joudutettava sen rakentamista, jotta se ehtii kehittyä vetytalouden investointien tahdissa.

7. Puhtaan siirtymän tuotteiden markkinoiden synnyttäminen

- Osalle puhtaan teollisuuden tuotteista ei ole vielä kaupallisia toimivia markkinoita. Näitä **uusien tuotteiden markkinoita pitää joissakin tapauksissa synnyttää poliittisesti**, kuten on tehty uusiutuvan polttoaineen sekoitusvelvoitteella. Vastaavia markkinoita on kehitettävä erityisesti tuotteille, joilla on suuret kasvunäkymät, kuten lento- tai laivaliikenteen polttonesteille tai mahdollisesti puhtaille lannoitteille. Markkinoita tulee ensisijaisesti kehittää EU:n laajuisesti.
- Suomella on edellytykset olla merkittävä bioperäisen hiilidioksidin hyödyntäjä. **Bioperäisen hiilidioksidin talteenoton ja hyötykäytön toimintaedellytykset on luotava.** Sen asema ja arvonmuodostus on EU-tason lainsäädännössä vielä määrittämättä.

Lisätietoja:

Jukka Leskelä
Toimitusjohtaja
Energiateollisuus ry
+358 50 5937233 | jukka.leskela@energia.fi

Joonas Turtiainen
Johtaja, kestävä kasvu
Energiateollisuus ry
+358 40 586 5939 | joona.turtiainen@energia.fi

www.energia.fi/energiavisio2040